

## Csepeli Réka

# Az EU agrárpolitikája az ellentmondások kereszttüzeiben

Az unió agrárpolitikáját nem csupán a klímaváltozás okozta rendkívüli időjárási körülmények, a megemelkedett inputköltségek, a harmadik országokból érkező import fenyegeti (mint ahogyan arra a magyar elnökségi program is felhívja a figyelmet), hanem saját belső logikája is, amelynek ellentmondásosságait a gazdák helyzetének fokozatos romlása és elégedetlenségük ezzel arányos erősödése is jelzi. Zöldmegállapodás, KAP, növekedés, szuverenitás, szabadkereskedelmi egyezmények és azok következményei – az unió politikájának ezen sarokkövei mind tartalmaznak egymással ellentmondó érveket.

Mindannyian emlékszünk a múlt év végi, gyakorlatilag az egész uniót érintő gazdatüntetésekre, amelyek voltaképpen ezen ellentmondásokra hívták fel a figyelmet. Nem véletlen tehát, hogy a magyar elnökség prioritásainak egyike a gazdaközpontú uniós agrárpolitika.<sup>1</sup> A program vonatkozó része rámutat, hogy az európai mezőgazdaság talán soha nem nézett szembe annyi kihívással (a klímaváltozás okozta rendkívüli időjárási körülmények, megemelkedett inputköltségek, harmadik országokból érkező import és a termelési szabályozások túl ambiciózus szigorítása), mint napjainkban. A magyar uniós program arra is felhívja a figyelmet, hogy „az EU stratégiai autonómiájának része kell hogy legyen az élelmiszerszuverenitás és az élelmezésbiztonság hosszú távú garantálása”. Nem kevesebb, mint „az uniós agrárpolitika 2027 utáni szabályainak kialakításához a versenyképes, válságálló és gazdabarát európai mezőgazdaság megteremtése” a tét.

Az agrárszektorban azonban a válsághelyzet újra kiélesedni látszik, mintegy felelevenítve az elmúlt tél gazdalázadásainak emlékét. Franciaországban több helyütt, így Normandiában és a déli megyékben is a gazdák már október közepe óta mozgolódnak, ezzel igyekeztvén felhívni a figyelmet egyre súlyosbodó körülményeikre.<sup>2</sup> A főbb mezőgazdasági szakszervezetek újabb országos mozgalomra szólítanak fel november közepétől. Az alig két hónapja kinevezett Barnier-kormány belügyminisztere, Bruno Retailleau már most kérte

<sup>1</sup> Az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnökségének programja 2024.

<sup>2</sup> France 2 2024.

a tüntetőket, hogy „kerüljék a felesleges erőszakot”. Egyben azt is hangsúlyozta, hogy a rendfenntartó erők „elnézők” lesznek a francia lakosság körében rendkívül népszerű mozgalom résztvevőivel. Kiemelte továbbá, hogy a „gazdák csupán a munkájukból akarnak megélni, és igazságos és egyenlő bánásmódban részesülni”, hozzátéve, hogy „az előírások és az adminisztráció leegyszerűsítése elegendhetlenné vált”.<sup>3</sup>

A francia társadalom tehát számíthat arra, hogy a gazdák ismét blokádnak alá veszik az országot. A helyzet azonban még súlyosabbnak mondható, mint kilenc-tíz hónappal ezelőtt. Hiszen míg akkor a gazdák mintegy 40%-a volt kilátástalan helyzetben, a banki és a szövetkezeti hitelekkel küzdők aránya mára már akár a 70%-ot is elérheti. És ez a válság akár az ország élelmiszerellátását is veszélyeztetheti.

A franciaországi helyzet tehát több mint kritikus. A gazdák követelése is ugyan világosak (az agrárszektor hagyja el a Kereskedelmi Világszervezetet, az ukrán termékekre ne ugyanazok az adófeltételek nehezedjenek, mint az európai gazdákra, a KAP-reformot vizsgálják felül), ugyanakkor a kép felnagyításakor szembesülnünk kell azzal, hogy voltaképpen alapvető ellentmondások sokaságával állunk szemben.

A francia gazdák egyre erőteljesebben hangsúlyozzák, hogy országuk mezőgazdaságát „az uniós agrárpolitika ledarálta”. Ez egyben azt is jelenti számukra, hogy Franciaországnak az EU-s politikába már beleszólása sincs. Az ország uniós agrárpolitikája voltaképpen a kompenzációs segélyek elérésében ki is merül. A MERCOSUR és az Európai Unió közötti egyezmény aláírása valószínűleg már csak hetek kérdése. Márpedig ez mintegy casus belli lenne a francia gazdák számára. Az a bizonyos utolsó csepp a pohárban.<sup>4</sup>

Az Argentínát, Brazíliát, Uruguayt, Paraguayt és tavaly december óta Bolíviát is magába foglaló MERCOSUR (*Mercado Común del Sur*)<sup>5</sup> és az Európai Unió között 2019 júniusában aláírt egyezmény ratifikálása időszzerűvé vált. Az EU által valaha kötött legfontosabb szabadkereskedelmi egyezményről van szó, amely közel 800 millió személyt és 40–45 milliárd eurós importot és exportot jelent.<sup>6</sup>

Az évek óta főként a környezetvédelem elveivel való összeegyeztethetlenségre hivatkozó MERCOSUR–EU egyezmény elleni tiltakozásnak Emmanuel

<sup>3</sup> Franceinfo–AFP 2024.

<sup>4</sup> SLAVICEK 2024.

<sup>5</sup> EU-Mercosur: Text of the Agreement 2019.

<sup>6</sup> La Rédaction 2024.

Macron a „fáklyavivője”.<sup>7</sup> Hiszen a francia gazdák (valljuk be, jogosan) tisztességtelen versenyfeltételektől tartanak. És többek között pontosan azért, mert az érintett dél-amerikai országok agrártermékei előre láthatóan bizony elárasztják az európai piacot, holott, illetve pontosan azért, mert nem kell ugyanazokat a környezetvédelmi előírásokat betartaniuk, mint európai versenytársaiknak. Az Európai Unió szükséges szuverenitását úton-útfélen zászlajára tűző francia elnök tehát nemcsak saját országának, hanem az egész kontinensnek az érdekeit is szem előtt tartja, amikor az egyezmény aláírását többek között környezetvédelmi feltételekhez köti.

Emmanuel Macron már a Kanadával kötött CETA esetében is az úgynevezett „tükörzáradékok”, azaz a vonatkozó előírások viszonyosságával érvelt.<sup>8</sup> Ez az érv azonban a MERCOSUR-egyezmény esetében igencsak problematikusnak tűnik. Hiszen ugyan Franciaország már vagy öt éve ismételteti, hogy – legalábbis jelen állapotában – ellenzi a MERCOSUR-egyezmény aláírását, más országok, elsősorban Németország azonban sürgeti annak mielőbbi ratifikálását. Mindez persze érthető is, hiszen a két ország érdekei mások: Franciaország a KAP első számú haszonélvezője, míg a németeknek új piacokra van szükségük. Ők lesznek, illetve lehetnek a hozzáadott értékű termékek (gépkocsik, nehézipar) exportjának legfőbb kedvezményezettjei.

A MERCOSUR-egyezmény tehát korántsem csupán az olcsóbb és az uniós környezetvédelmi szempontoknak nem alávetett mezőgazdasági termékekről szól. Dél-Amerikában a mezőgazdaság, míg az Európai Unióban a gépipar fog a legtöbb haszonra szert tenni belőle. Ebből kifolyólag az EU-ban a közös agrárpolitika forrásaiból szükséges felkészíteni a gazdálkodókat az élesedő versenyre, míg Dél-Amerikában a cégeknek technológiai fejlesztéssel és a versenyképesség növeléssel, az egyes államoknak pedig a bürokrácia és az adminisztráció hatékonyságának a növelésével kell felkészülniük a növekvő európai versenyre.

De elegendő lesz-e mindez a kedélyek lecsillapítására? Hiszen az agrárszektorként válsága egy sokkal általánosabb probléma katalizátora csupán. És ebben az ellentmondásokkal teli helyzetben nem csupán a gazdák érintettek. Jogosan merül fel a kérdés, hogy az európai fogyasztók mire számíthatnak. A hormonkezelt szarvasmarhák vagy az antibiotikummal táplált csirkékkel kereskedő dél-amerikai dömping riasztó árnya jóval túlmutat a francia mezőgazdaság

---

<sup>7</sup> Le Figaro – AFP 2020.

<sup>8</sup> J. Br. – AFP 2024.

válságának kérdésén. Itt már élelmezési, sőt, egészségügyi kérdésről is szó van – és ezek a társadalom egészét érintik.

Jelen témánkhoz kapcsolódóan engedtessek meg arra is röviden kitérnünk, hogy milyen elvi és ebből kifolyólag gyakorlati ellentmondások feszülnek az EU környezetvédelmi és gazdasági politikája között. Ahogy a klímaváltozás egyre erőteljesebb környezeti katasztrófák kíséretében jelentkezik, fokozatosan mindenki számára egyértelművé kéne válnia annak a ténynek, hogy a véges energiaforrásokkal rendelkező Földre nem lehet végtelen növekedést előirányzó gazdaságpolitikát építeni. Ugyanakkor a közgazdasági megközelítések paradigmaváltása nélkül marad az 1929–1933-as válságból való kilábalásra Simon Kuznets által bevezetett, majd John Maynard Keynes által a második világháború alatt kidolgozott GDP-indikátor.<sup>9</sup> Közel százéves, teljesen más gazdasági körülmények között felállított mutatóról van szó tehát, amely sem a gazdasági növekedés ökológiai korlátaival (anakronisztikus is lenne ezt elvárni tőle), sem annak társadalmi vetületével nem foglalkozik.

És talán pontosan az európai gazdák növekedő elégedetlenségével és életkörülményeik rohamos zuhanásával illusztrálható a leginkább, hogy a GDP nem az emberi jólét mércéje. A fejlődés mérésekor ugyanis kizárólag a GDP-re és a gazdasági nyereségre való összpontosítás figyelmen kívül hagyja a gazdasági növekedés társadalomra gyakorolt negatív hatásait, például az éghajlatváltozást és a társadalmi egyenlőtlenségeket. Itt az ideje, hogy felismerjük a GDP korlátait, és kibővítsük a fejlődés mérését, hogy az figyelembe vegye a társadalom életminőségét.

De képesek vagyunk-e a szükséges paradigmaváltásra abban a világgazdaságban, amelyben „versenytársaink” (így többek között a COP21-klímageállapodásból kilépett Egyesült Államok) nemcsak, hogy nem vesznek részt a környezeti katasztrófák elleni planetáris harcban, hanem gazdaságpolitikájuknak nem hajlandók ilyen és egyéb határokat sem szabni?

2024. november 5.

---

<sup>9</sup> ÖZGÖDE 2021.

## Felhasznált irodalom

- Az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnökségének programja (2024). Online: <https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu/media/1zbt2e2b/2024-masodik-fele-vi-magyar-elnokseg-programja.pdf>
- EU-Mercosur: Text of the Agreement (2019). *European Commission*, 2019. június 29. Online: [https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mercosur/eu-mercosur-agreement/text-agreement\\_en](https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/mercosur/eu-mercosur-agreement/text-agreement_en)
- France 2 (2024): Colère des agriculteurs: de nouvelles actions? *Franceinfo*, 2024. október 17. Online: [www.francetvinfo.fr/economie/emploi/metiers/agriculture/colere-des-agriculteurs-de-nouvelles-actions\\_6843209.html](http://www.francetvinfo.fr/economie/emploi/metiers/agriculture/colere-des-agriculteurs-de-nouvelles-actions_6843209.html)
- Franceinfo–AFP (2024) : Manifestations des agriculteurs: le ministre de l’Intérieur, Bruno Retailleau, donnera des consignes de «bienveillance». *Franceinfo*, 2024. október 25. Online: [www.francetvinfo.fr/economie/emploi/metiers/agriculture/manifestations-des-agriculteurs-le-ministre-de-l-interieur-bruno-retailleau-donnera-des-consignes-de-bienveillance\\_6859466.html](http://www.francetvinfo.fr/economie/emploi/metiers/agriculture/manifestations-des-agriculteurs-le-ministre-de-l-interieur-bruno-retailleau-donnera-des-consignes-de-bienveillance_6859466.html)
- J. Br. – AFP (2024): Ceta: Emmanuel Macron assure qu’il s’agit d’un «très bon accord» pour l’agriculture française. *BFM Business*, 2024. március 22. Online: [https://bfmtv.com/economie/entreprises/agriculture/ceta-emmanuel-macron-assure-qu-il-s-agit-d-un-tres-bon-accord-pour-l-agriculture-francaise\\_AD-202403220565.html](https://bfmtv.com/economie/entreprises/agriculture/ceta-emmanuel-macron-assure-qu-il-s-agit-d-un-tres-bon-accord-pour-l-agriculture-francaise_AD-202403220565.html)
- La Rédaction (2024): L’accord d’association UE-Mercosur en huit questions. *Vie publique*, 2024. november 14. Online: [www.vie-publique.fr/questions-reponses/289981-laccord-dasociation-ue-mercosur-en-huit-questions](http://www.vie-publique.fr/questions-reponses/289981-laccord-dasociation-ue-mercosur-en-huit-questions)
- Le Figaro – AFP (2020): Accord UE-Mercosur : un coût environnemental trop élevé par rapport aux bénéfices économiques. *Le Figaro*, 2020. szeptember 17. Online: [www.lefigaro.fr/conjoncture/accord-ue-mercosur-un-cout-environnemental-trop-eleve-par-rapport-aux-benefices-economiques-20200917](http://www.lefigaro.fr/conjoncture/accord-ue-mercosur-un-cout-environnemental-trop-eleve-par-rapport-aux-benefices-economiques-20200917)
- ÖZGÖDE, Onur (2021): The Invention of Economic Growth: The Forgotten Origins of Gross Domestic Product in American Institutional Economics. *ProMarket*, 2021. október 31. Online: [www.promarket.org/2021/10/31/gdp-invention-economic-growth-kuznets-history/](http://www.promarket.org/2021/10/31/gdp-invention-economic-growth-kuznets-history/)
- SLAVICEK, Marie (2024): Accord UE-Mercosur : pourquoi ce traité cristallise la colère des agriculteurs. *Le Monde*, 2024. január 31. Online: [www.lemonde.fr/economie/article/2024/01/31/accord-ue-mercosur-pourquoi-ce-traite-cristallise-la-colere-des-agriculteurs\\_6214066\\_3234.html](http://www.lemonde.fr/economie/article/2024/01/31/accord-ue-mercosur-pourquoi-ce-traite-cristallise-la-colere-des-agriculteurs_6214066_3234.html)